

NOVUM

Muzeum Jindřichohradecka

říjen 2020

ROK V KUCHYNI MAGDALÉNY DOBROMILY ANEB CO PRADĚDEČKŮM CHUTNALO

Závěrečná výstava roku 2020 ve výstavní síni Muzea Jindřichohradecka na Balbínově náměstí se věnuje lidové i měšťanské stravě a dalším zajímavostem z kuchyně našeho regionu od 19. až do poloviny 20. století. Ve dvou výstavních sálech budou představeny nejenom kuchařské knihy, tradiční předměty spojené se stolováním a vařením, ale i oblíbené místní recepty z Jindřichohradecka, kde se každodenní stravovací režim v zemědělských usedlostech skládal většinou ze snídaně, oběda a večeře, pouze v období sezónních polních prací se přidávala jedna svačina před obědem a druhá po obědě. Nejčastějším typem jídla byla polévka, která se podávala obvykle k snídani, obědu i k večeři. Při snídani byla doplněna chlebem nebo brambory, v poledne se jedla s jednoduchým moučným nebo bramborovým jídlem a se zelím a k večeři to byla opět polévka s chlebem nebo bramborem. Ve sváteční dny byla někdy k večeři namísto polévky omáčka. Maso se ve všední den téměř nejedlo

a také ve svátek bylo jen zřídka. Svačiny tvořily většinou zbytky od snídaně nebo od oběda. Výjimkou týdenního stravovacího režimu byla obvykle neděle, kdy se k obědu podávalo něco „lepšího“. Ať už se jednalo o „sváteční“ polévku z masa s nudlemi nebo svítkem, zadělávanou omáčku cibulovou nebo česnekovou s hovězím masem či knedlík se zelím. Městská kuchyně všedního dne byla v 19. století jednoduchá a lepší jídla se podávala hlavně v neděli a o svátcích. Zlom nastal v období první republiky, kdy se často na stolech objevovalo vepřové a telecí maso, ryby a zvěřina, zákusky z křehkého a listového těsta a exotické ovoce. Pilo se pivo, víno a pravá káva.

Nepostradatelné jsou při vaření kuchařské knihy, které se mnohdy v rodinách předávají z generace na generaci, a to jak ručně psané, tak tištěné. Muzeum Jindřichohradecka uchovává některé z nich ve svých sbírkových fondech. I když tradice tištěných knih sahá až do 15. a 16. století, v českých domácnostech získaly své stálé místo až koncem 18. století. Návštěvníci na výstavě shlédnou rukopisnou německou kuchařku *Kochbuch* Marie Terezie a Catariny Goyerin z let 1744 – 1746, tištěnou kuchařku Sybilly Dorýzyo z roku 1800, kuchařku Václava Pacovského z jindřichohradecké Landfra-

sovy tiskárny z roku 1827 nebo další vydání z tábořské pobočky z roku 1844. Landfras tiskl i německé kuchařky, například v roce 1827 *Vollständiges Kochbuch* nebo kolem poloviny 19. století *Neuestes, treffliches Kochbuch*. Nejstarší jindřichohradecká kuchařka, *Nová výborná knížka kuchařská* Antonína Kuperia, vyšla v roce 1821. Váže se k ní zajímavý příběh. Magdalena Dobromila Rettigová totiž obvinila Landfrasu v předmluvě ke druhému vydání své *Domáci kuchařky* z 31. prosince 1829, že neoprávněně pod Kuperiovým jménem vydal její recepty, které se mu dostaly do rukou. Uvedla dokonce, že kvůli tomu mohla svou kuchařku poprvé vydat až v roce 1826, protože musela text znovu vypra-

covat a navíc byla po jejím vydání nařčena, že čerpala ze zmíněného Landfrasova vydání. Rettigové *Domáci kuchařka aneb pojednání o masitých a postních pokrmech pro dcerky české a moravské* se dočkala řady vydání a některé z nich představí letošní výstava. Doplní je žertovné jídelníčky kuloborců, reklamy na suroviny, hotové pokrmy a vybavení kuchyní z dobového tisku.

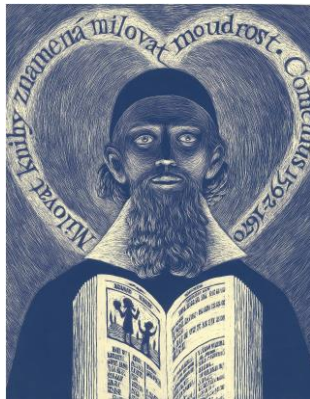
Výstava bude doplněna i o kuchařky uchovávané v rodinách v našem regionu a zajímavé rodinné recepty, které do muzea přinesli kuchařští nadšenci, rodiny vyhlášených místních kuchařek a pokračovatelé rodinných kuchařských tradic z regionu.

Štěpánka Běhalová a Alexandra Zvonařová

JAN AMOS KOMENSKÝ VE SBÍRKÁCH MUZEA JINDŘICHOHRADECKA A TÝDEN KNIHOVEN 2020

První říjnový týden je letos již po čtyřiačtyřicáté věnován celostátnímu Týdnu knihoven. V letošním roce bude při této příležitosti připravena výstava unikátních původních tisků Jana Amose Komenského ze sbírek našeho muzea, na níž budou představena cenná vydání *Janua linguarum reserata (Dvěře jazyků otevřené)* tištěné v Praze v roce 1667, 1669 a 1716. Ve třech zajímavých vydáních z let 1778, 1833 a 1845 se dochovalo dílo *Orbis sensualium pictus (Svět vnímatelných věcí v obrazech)*. Vystaveno bude též kutnohorské vydání Komenského díla *Centrum Securitatis (Hlubina bezpečnosti)* z konce 18. století a řada novějších vydání Komenského děl. Většina exemplářů pochází z knihoven jindřichohradeckých měšťanů či zdejších spolků. Výstava bude přístupná od 5. října 2020 do 6. ledna 2021 v konferenčním sále Muzea Jindřichohradecka ve Štít-ného ulici.

Zde budou také probíhat edukační programy k osobnosti Jana Amose Komenského určené pro základní (4.-9. ročník) a střední školy. Hodinový program nabídne předem objednaným skupinám komentovanou prohlídku zmíněné výstavy, seznámí účastníky s knihovnou Muzea Jindřichohradecka, s postupem restaurování a ochrany tisků, možnostmi digitálního přístupu k dílu Jana Amose Komenského a nabídne pracovní listy pro samostatnou práci žáků a studentů. Na program se objednejte u Marty Machartové (tel.: 384 363 661, 702 208 639, e-mail: machartova@mjh.cz).

Štěpánka Běhalová

JINDŘICHOHRADECKÉ SOCHY A PAMÁTNÍKY SMETANOVO ZÁTIŠÍ

Poválečné Československo se postupně zotavovalo z následků II. světové války, během níž byly jen v Jindřichově Hradci zničeny tři monumentální pomníky. Brzy po válce vznikla pietní místa věnovaná jejím obětem, avšak prvním pomníkem postaveným „čistě“ v komunistickém Československu se stala busta jednoho z nejvýznamnějších českých skladatelů – Bedřicha Smetany (1824 Lítomyšl – 1884 Praha).

Iniciativa důstojně uctít památku tak významné osobnosti vznikla v našem městě z podnětu spolku Přátel starého Jindřichova Hradce až po II. světové válce v roce 1954. Tehdy se v rámci Roku české hudby, pod záštitou tehdejšího prezidenta Antonína Zápotockého a pod heslem „Jindřichův Hradec Bedřichu Smetanovi“ konalo slavnostní odevzdání „Smetanova zátiší“ spojeného s odhalením busty. Pro tento účel bylo upraveno veřejné prostranství naproti starému pivovaru, na kterém se nacházela již od roku 1893 Smetanova pamětní deska.

Rodina budoucího skladatele se do Hradce přistěhovala v roce 1831, kdy Smetanův otec – sládek získal čtyřletý nájem zámeckého pivovaru. Malý Bedřich ve městě dva roky navštěvoval hlavní hradeckou školu a první ročník gymnázia. Za pobytu v našem městě navíc navštěvoval hodiny hry na housle, violu a klavír u varhaníka a regenschoriho Františka Ikavce. Ten jej vyučoval i zpěvu a Smetana zpíval v kostele. Skladatelova první dochovaná skladba – nedokončený kvapík D dur – vznikla taktéž v Hradci. V roce 1835, když skončil nájem jindřichohradeckého pivovaru, se otci podařilo koupit statek poblíž Čechtíc a celá rodina se tam přestěhovala.

Smetana se do našeho města vrátil až v roce 1872, tehdy již jako uznávaný skladatel, když se zúčastnil oslav svěcení praporu „spolku zpěváckého Černína“.

Spolek si objednal skladatelovo poprsí u Josefa Bílka (1896–1978). Sochař vytvořil za 7000 poreformních korun pískovcovou bustu podle hliněného modelu, který se v muzeu dochoval pouze na sochařem signované fotografii. Slavnostní řeč při odhalení „zátiší“ měl významný český hudební vědec, kritik a pedagog – profesor Mirko Očadlík. Událost glosoval též dr. Jan Muk slovy: „*Letošní oslavy Smetanovy v Jindř. Hradci v rámci RČH 1954...chtějí splatit část dluhu, který J. Hradec památce nesmrtelného tvůrce dosud má.*“

I tato drobná skulptura se několikrát stěhovala, přes muzejní atrium se dostala až na prostranství před bývalé kasárna, na místo, kde stával pomník plukovníka Švece. Zde vydržela i díky své „politické nezávadnosti“ dodnes.

Jakub Valášek

Zprávy

Expozice v jezuitském semináři jsou otevřeny denně mimo pondělí od 8.30 do 12.00 a od 13.00 do 17.00 hodin. **Městská vyhlídková věž** je pro veřejnost uzavřena. **Výstavní prostory v minoritském klášteře** jsou otevřeny denně mimo pondělí od 9.00 do 12.00 a od 13.00 do 16.00 hodin. **Kostel sv. Jana Křtitele** je pro veřejnost uzavřen.

Knihovna Muzea Jindřichohradecka s badatelnou ve Štítného ulici poskytuje služby pro veřejnost v pondělí a ve středu od 12.30 do 15.30 hodin nebo po domluvě.

Odborná knihovna Muzea Jindřichohradecka se připojuje k celostátní akci **TÝDEN KNIHOVEN, který proběhne v termínu od 5. do 10. října**. Na program pro školy **JAN AMOS KOMENSKÝ** je nutné se předem objednat u Marty Machartové, tel.: 384 363 661 nebo na mailové adrese: machartova@mjh.cz.

Zveme Vás na setkání Spolku přátel starého Jindřichova Hradce v **pondělí 12. října od 19.00 hodin** v konferenčním sále muzea ve Štítného ul. Přednáška jindřichohradeckého kastelána Mgr. Jana Mikeše nese název **ZAPOMENUTÉ POKLADY JINDŘICHOHRADECKÉHO ZÁMKU**. Vstup volný.

Vernisáž výstavy **ROK V KUCHYNI MAGDALENY DOBROMILY ANEB CO PRADĚDEČKŮM CHUTNALO** se bude konat ve **čtvrtek 22. října od 16.00 hodin**. Výstava ve výstavní síni „V jezuitském semináři“ bude přístupna do 6. ledna 2021.

NA HLADINĚ ZRCADLÍ SE... Jindřichohradecký hrad a zámek ve sbírkách Muzea Jindřichohradecka se jmenuje výstava, která je umístěna ve výstavní síni „V jezuitském semináři“ a potrvá do 11. října 2020

Výstava národopisných zvyků z obou stran česko-rakouské hranice s názvem **TRADICE JEDNÉ HRANICE** je uspořádána ve výstavním sále „Ve Svatojánské“, je vhodná pro rodiny s dětmi. Výstava potrvá do 6. ledna 2021.

Výstava **ČESKO-SLOVENŠTÍ LETCI NA ZÁPADNÍ FRONTĚ 1940-1945** prezentuje fotografie z druhé světové války zapůjčené ze soukromých archivů a od Klubu historie letectví J. Hradec. Výstava v konferenčním sále muzea ve Štítného ulici potrvá do 6. ledna 2021.

Nová stálá expozice kamenných artefaktů s názvem **HISTORIE VYTESANÁ DO KAMENE** je přístupna v upravených sklepních prostorách jezuitského semináře.

NOVUM – měsíční zpravodaj Muzea Jindřichohradecka

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Píkal

Výkonný redaktor: Pavla Míchalová

Adresa: Muzeum Jindřichohradecka,

Telefon: 384 363 660 (pokladna),

Balbínovo náměstí 19/I,

384 363 661 (pracovny),

Ročník XXIX. 10/2020

Registrační značka: MK ČR 11673

www.mjh.cz

Jindřichův Hradec, 377 01

E-mail: muzeum@mjh.cz